

## AKADEMSKA ESTETIKA

GORDON RINTOUL

*direktor Muzeja kemijske industrije Catalyst*

*U sva četiri svoja izložbena prostora Muzej za oblikovanje trpi jer svoju pažnju usredotočuje na estetiku oblikovanja, umjesto na njezine društvene i tehnološke okvire. Tako tvrdi Gordon Rintoul. Greg Smith se slaže, ali naglašava važnost pridržavanja pažljivo smišljene politike muzeja i njegove odlučnosti da provocira i osporava, a ne samo da obrazuje i zabavlja.*

Oblikovanje je važno za sve nas. Dobro oblikovan stolac može nam sjedenje učiniti ugodnijim, automobili mogu biti oblikovani tako da budu sigurniji, kućanski aparati tako da se njima lakše rukuje. Industrijsko je oblikovanje odgovorno za to što predmeti koje svakoga dana susrećemo i upotrebljavamo poprimaju određen oblik i izgled.

Posjetio sam Muzej za oblikovanje ne kao osoba stručno vezana uz oblikovanje i njegovu povijest, već kao ponizni laik kojeg je tema počela zanimati preko kontakata s poviješću tehnologije. Stoga me osobito zanimalo u kojoj se mjeri Muzej za oblikovanje uspio osloboditi prevladavajućeg odnosa prema oblikovanju u našim muzejima i galerijama. Uz rijetke izuzetke, muzeji teže tretiranju oblikovanja u estetskim kategorijama i čine vrlo malen napor da smjeste povijest oblikovanja i oblik predmeta unutar šireg okvira tehnoloških i društvenih mijena, uključujući, naprimjer, promjene u tehnologiji i proizvodnji ili razvoju osnovnih sirovina.

Muzej za oblikovanje gleda na rijeku Temzu, u blizini Tower Bridgea. Smješten je pomalo neskladno uz ruševno skladište staro možda stotinjak godina. Upravitelj Muzeja, Stephen Bayley, rekao je da ovaj muzej »predstavlja

znamenitost, sjajno domišljenu rekonstrukciju skladišta na obali rijeke Temze«. Mene se dojmio kao razmjerno neodređen, pregrađen uredski blok iz pedesetih godina, čije je jedino stvarno izrazito obilježje njegova snježnobijela vanjština. Međutim, unutrašnjost je zgrade ugodna: posve bijela s mramornim predvorjem i s vidljivim osjećajem za svjetlo i prostor. Posljednji kat naročito je zanimljiv izložbeni prostor s prekrasnim pogledom na Temzu.

Ovaj iznenadujuće malen muzej ima četiri izložbena prostora. Ulazno predvorje u prizemlju namijenjeno je prezentiranju serija izložaba o suvremenom grafičkom oblikovanju. Izložba koju sam pri posjetu zatekao prilično je niske kvalitete: izložbu stvaraju oblikovatelji ili oni koje oblikovanje zanima davanjem prijedloga za novije primjere grafičkog oblikovanja i objašnjavanja zašto smatraju određena rješenja uspješnima. (Stephen Bayley oblikovao je vizuelni identitet za tzv. Boilerhouse – Kotlovnicu). Nadam se da će iduće izložbe biti inspirativnije i bolje iskoristiti mogućnosti izlaganja u predvorju Muzeja.

Drugi je izložbeni prostor tzv. Kotlovnica (Boilerhouse), zamišljena kao ponovno oživljavanje prednosti Victoria & Albert muzeja. U propagandnom letku Muzeja za oblikovanje navodi se da će jedna od namjena Kotlovnice biti dokazivanje »da sam oblik podjednako govori o idejama kao o samim predmetima«. Prva izložba nazvana je »Trgovina i kultura«; ona se doima kao ambiciozan pokušaj istraživanja »sličnosti između trgovine i kulture«. Na mjestima je ova izložba bila zanimljiva, ali ipak sam uglavnom bio ljut i razdražen. Tekst grafičkih tabli na izložbi čita se kao suhoparan akademski članak. I doista, na nekoliko primjera otkrio sam toliko teško razumljiv jezik da uopće nisam mogao shvatiti što se željelo tim tekstovima reći. Na mnogim je mjestima



također teško slijediti nit diskursa.

Postavlja se pitanje kojoj je to publici namijenjena ova izložba. Iskreno sumnjam da će većina prosječnih posjetitelja njome iole profitirati. Dakako, to nije točno i za posjetitelje specijaliste. Čini se da je ova moja misao u suprotnosti s Bayleyevom izjavom da je obrazovanje »jedini cilj Muzeja za oblikovanje«. Iako sam sklon postavljanju muzejskih izložaba koje problematiziraju trenutačne poglede, pitam se jesu li muzejski postavi prikladno mjesto za složene akademske rasprave. Mislim da nisu. Naposljetku, usprkos nekim lijepim detaljima, oblikovanje izložbe, nažalost, ostavlja štošta nedorečeno – izložba je postavljena zbunjujuće i puno je previše izložaka smješteno u razmjerno malen prostor.

Na prvom katu, nastavljajući se na Kotlovnicu, smješten je izložbeni prostor nazvan »Pregled«. Ovaj prostor namijenjen je neprekidno obnavljanom prikazu novih proizvoda i prototipova. Muzej na taj prostor gleda kao na mjesto koje posjetiteljima pruža mogućnost procjenjivanja »najnovijih stilističkih, tehnoloških i komercijalnih trendova u oblikovanju proizvoda«. Ovdje se možemo diviti autobusnoj stanici aerodinamičnih oblika, vrlo elegantnim kućanskim aparatima, novim telefonskim sistemima, električnim alatima i nizom drugih izložaka. Iako će aktivni oblikovatelji i studenti oblikovanja »Pregled« zacijelo smatrati korisnim utoliko što će im pomoći da prate nove trendove oblikovanja, čini mi se da je ovdje propuštena jedna važnija prilika. Predmeti su izloženi uz vrlo štura objašnjenja i izvučeni su izvan svojega konteksta. I u ovom slučaju nailazimo uglavnom na razinu oblikovanja predmeta kao oblika umjetnosti, divljenja čistom izgledu, bojama i oblicima. Vrlo je malo podataka o širim komercijalnim pritiscima koji su rezultirali novim oblikovanjem, ili o novim



Zgrada Muzeja oblikovanja *Design Museum*, London

načinim proizvodnje odnosno tehnološkom napretku koji i ih je učinio mogućim.

Međutim, postoje i neke intrigantne spoznaje. Jedan je od izložaka novo sjedište za »ford fiestu«, proizvedeno, kako je navedeno u popratnom tekstu, novim postupkom integriranog modeliranja kojim se sjedište i presvlaka izrađuju u jednom komadu, pa šivenje nije potrebno. Ovim postupkom navodno se zadržava oblik sjedišta i povećava udobnost (a vjerojatno je to i jeftiniji način proizvodnje). Nažalost, takav uvid u nastanak predmeta nije primijenjen i na drugim izloščima. Izložba naposljetku ostavlja dojam lijepog izgleda, ali izbjegava odgovor na pitanja zašto su izlošci uopće biti stvoreni i zašto su baš tako oblikovani. Po mom sudu, sam vrh Muzeja najuspjeliji je njegov dio. Smještena na prekrasnoj galeriji, punoj svjetlosti i prostora, »Studijska kolekcija



ja« prilika je za proučavanje promjena koje je oblikovanje predmeta svakodnevne upotrebe doživjelo u posljednjih stotinjak godina. Izložba je podijeljena u tri glavne grupe koje se bave područjima vezanim uz rad, dom i prijevoz. Unutar te tri glavne skupine postoje i podskupine koje se bave telefonima, kamerama, stolcima, kućanskim aparatima itd.

Bilo je pravo osvježenje vidjeti takvo naglašavanje svakodnevnih predmeta za razliku od specifičnih izložaka poznatih oblikovatelja. Izloženi su mnogi poznati uzori iz povijesti oblikovanja – među njima Thonetovi besmrtni oblici za stolce od uvijena drva (1859), motor-kotač De Stila (1922) – koji je zapravo bio više vježba u oblikovanju no uporabni predmet – Eckovi radioprijemnici (iz tridesetih godina) i telefon »british 700« Henryja Drefussa (1959). Usprkos uzbuđenju koje je izazvao širok dijapazon izložaka, mislim da je postav povremeno trpio zbog toga jer izložci mjestimice nisu jasno prezentirani. Često je teško kronološki pratiti razvoj oblikovne ideje i zapravo nema dovoljno informacija o tome kako su novija oblikovna rješenja nastavak prethodnih.

Smatram da tvrdnja »da su predmeti izloženi i analizirani u njihovom društvenom, tehnološkom, komercijalnom, estetskom i ekonomskom kontekstu« nije točna. Kao i u ostalim prostorima Muzeja, izložci su samo u rijetkim slučajevima interpretirani, vrlo je malo objašnjenja o mijenjanju oblikovnih rješenja, o tome zašto predmeti imaju neki određeni oblik ili o tome kako su razvoj novih proizvodnih postupaka ili novi materijali omogućili oblikovatelju da proširi svoje vidike. Međutim, svakako postoji određen stupanj svijesti o takvim pitanjima. Naprimjer, u dijelu izložbe koji se odnosi na stolce, u tekstu se navodi »da su od razvoja tehnologije svijanja drva na pari i njegove upotrebe u masovnoj proizvodnji, do

upotrebe čeličnih cijevi i izuma plastike, inovacije poticale nova oblikovna rješenja«. Možemo žaliti što tako oštroumno opažanje nije došlo do izražaja češće.

Međutim, postoji i serija izvrsnih »Studijskih bilježaka« koje prate izložbu i pružaju detaljniju obradu pojedinih predmeta (iako je pitanje koliko su posjetitelji spremni platiti jednu funtu za osam stranica teksta bez ilustracija). Ono što mi se naročito sviđjelo na galeriji jest kompjuterska baza podataka kojom se posjetitelji mogu koristiti da bi dobili informacije o pojedinim predmetima, oblikovateljima ili temama. Za razliku od mnogih sličnih sustava, ovaj je vrlo dobro izveden i zasigurno će biti koristan studentima i posjetiteljima koji se osobito zanimaju za oblikovanje.

Sve u svemu, Muzejem sam bio prilično razočaran. Otišao sam s osjećajem da je propuštena prilika da se premosti jaz između onih muzeja i galerija koji se bave industrijskim oblikovanjem kao umjetnošću i onih koji se bave industrijom i tehnologijom, ali ne i detaljnim razmatranjem proizvoda za svakodnevnu upotrebu.

Naposlijetku, šteta je da naizgled dobrostojeći muzej nije utrošio sredstva za adekvatnu obuku osoblja. I ja i osoba s kojom sam posjetio Muzej ustanovili smo da je osoblje prilično neuslužno i ne baš gostoljubivo. Šteta je što se to događa u vrijeme kad mnogi muzeji otkrivaju prednosti pružanja bolje usluge posjetiteljima i teže gajenju atmosfere kvalitetne usluge.

Museums Journal, vol. 89, n. 8  
1989  
26-27

Prijevod s engleskog: Tomislav Pisk